

• Putovanie – židovská symbolika

Prehľbujúca podtéma

Kľúčové pojmy: židia, tradície Židov, židovský cintorín, hrob, spomienka, synagóga, múzeum

Ciele vyučovacej hodiny:

Kognitívny: Spoznať kultúrne a náboženské tradície Židov, oboznámiť s osobitosťami židovského cintorína.

Afektívny: Pochopením židovských tradícií predísť vzniku mýtov a predsudkov.

Psychomotorický: Formovať postoj úcty ku kultúrnemu a náboženskému dedičstvu židovského národa.

Kľúčové kompetencie:

Komunikačné: Žiak pozoruje kultúru napísaného slova v iných vierovyznaniach.

Existenciálne: Žiak je otvorený pre celoživotné hľadanie pravdy.

Občianske: Žiak je otvorený pre náboženskú toleranciu v demokratickej spoločnosti.

Sociálne a interpersonálne: Žiak využíva interkulturálne kontakty na vzájomné obohatenie seba i druhých.

Pomôcky: pracovný list – obrázky židovských symbolov

Metódy: exkurzia (vychádzka) spojená s návštevou cintorína, modlitba, rozhovor, práca s pracovným listom – príloha A,

Stratégia vyučovacej hodiny: praktická

Priebeh a časové rozvrhnutie vyučovacej hodiny:

ÚVOD

Možnosť A

Exkurzia - Návšteva židovského cintorína

1. Príprava exkurzie

V sídle miestnej židovskej náboženskej obce sa učiteľ poinformuje, či je cintorín v danej lokalite prístupný verejnosti, prípadne si jeho návštevu dohodne so správcom. Pokiaľ sa v danej lokalite nenachádza židovský cintorín, je potrebné si overiť, či na miestnom cintoríne neexistuje časť, do ktorej sa pochovávali Židia (resp., kde by boli aspoň individuálne hroby).

Pokiaľ nie je možnosť navštíviť židovský cintorín, učiteľ so žiakmi pracuje s obrázkovým materiálom (pracovný list).

2. Oboznámenie žiakov so židovskou symbolikou

Pred návštevou cintorína učiteľ oboznámi žiakov so židovskou symbolikou a kultúrnymi praktikami, ktoré sa viažu na ich každodenný život.

Na náhrobných kameňoch sa nachádzajú symboly viažuce sa k židovskej kultúre, čo tiež poskytne priestor na diskusiu o kultúrnych špecifikách židovskej komunity.

HLAVNÁ ČASŤ

1. Exkurzia

Učiteľ poučí žiakov o správaní sa na pietnom mieste. Zdôrazní im, že tým vyjadrujú úctu k našim predkom, bez ohľadu na to, či ide o Židov alebo nežidov. Upozorni ich aj na fakt, že mnohé cintoríny alebo jednotlivé hroby patria ku kultúrnym pamiatkam, ktoré treba chrániť a udržiavať v dobrom stave.

2. Úloha pre žiakov počas exkurzie

Pozorne si všímať náhrobky a snažiť sa odpovedať na otázky:

Čím sa židovský cintorín/hrob odlišuje od kresťanského už na prvý pohľad?

Dokážete zhodnotiť, v akom „fyzickom“ stave sa cintorín nachádza?

Prečo sú pre staršie cintoríny typické naklonené náhrobky?

Je zdevastovaný vandalmi, alebo sú náhrobky naklonené v dôsledku pôsobenia času?

Z akých materiálov sú židovské stély? Dokážete určiť v akom období vznikli?

Aké reliéfy sa na nich nachádzajú? Čo znamenajú v symbolickom jazyku?

Žiaci si svoje pozorovania stručne zapíšu, prípadne načrtnú – ak nevedia objasniť význam neznámeho symbolu.

V prípade, že učiteľ pracuje len s pracovným listom, úlohy sú pre všetkých rovnaké.

UPEVNENIE A FORMÁCIA

1. Prezentácia výsledkov pozorovania

Na nasledujúcej vyučovacej hodine (prípadne na záver exkurzie) učiteľ požiada žiakov, aby prezentovali výsledky svojho pozorovania:

2. Reflexia

Dokázali ste ľahko identifikovať povolanie, mená zomrelých?

Prevládalo nejaké meno, symbol nad ostatnými?

Našli ste rozdiely medzi občianskymi, kresťanskými a židovskými hrobmi?

Aký ste mali pocit, keď ste prechádzali cintorínom?

Stretli ste sa už s vandalstvom na pietnom mieste?

Čo si myslíte o ľuďoch, ktorí na cintoríne kradnú?

Kde inde môžete nájsť židovské symboly?

Možnosť B

Exkurzia - Návšteva židovskej ortodoxnej synagógy v blízkom okolí (Prešov, Okružná 22)

ÚVOD

1. Príprava exkurzie

Ciele, obsah a čas exkurzie by mal byť zahrnutý do tematických výchovno-vzdelávacích plánov učiva. Úlohou učiteľa je vopred sa oboznámiť s objektom, v ktorom sa exkurzia bude realizovať, podrobne preskúmať všetky možnosti a podmienky vzdelávacieho, výchovného a rozvíjajúceho vplyvu. Na základe toho učiteľ spresní a špecifikuje ciele exkurzie a navrhne jej časový plán. Dohodne s miestnym sprievodcom (inštruktorom) čas a postup exkurzie. Na exkurziu pripraví aj žiakov tím, že im objasní ciele, obsah a postup pri exkurzii. Žiakom určí úlohy,

ktoré majú v priebehu exkurzie riešiť.

HLAVNÁ ČASŤ

1. Realizácia exkurzie

a) Po príchode na miesto exkurzie učiteľ v úvodnom rozhovore znovu pripomenie žiakom jej ciele, oboznámi ich s priebehom a s bezpečnostnými predpismi (môže to urobiť aj miestny sprievodca), zopakuje nevyhnutné údaje a preverí, či žiaci poznajú úlohy, ktoré majú na exkurzii riešiť.

b) Vlastná exkurzia s učiteľom a sprievodcom, pričom hlavnou metódou je informačno-receptívna metóda (výklad, demonštrovanie a pozorovanie). Výklad má byť stručný, výstižný a pre všetkých žiakov zrozumiteľný.

Učiteľ by mal podnecovať zvedavosť a aktivitu žiakov – upozorňovať na zaujímavé momenty, pýtať sa žiakov, odpovedať na ich otázky, dbať na dodržiavanie bezpečnostných predpisov a na to, aby žiaci zbierali podklady na riešenie pridelených úloh.

c) Žiaci sa zhromaždia na záverečnú besedu, v ktorej učiteľ zrekapituluje priebeh exkurzie, skontroluje, či žiaci splnili svoje úlohy. Učiteľ stručne zhrnie a zhodnotí exkurziu.

UPEVNENIE A FORMÁCIA

1. Zhodnotenie a využitie výsledkov exkurzie

Úlohou pre žiakov počas exkurzie je pozorne si všímať prostredie, zariadenie synagógy, vystavované artefakty v múzeu. Zhodnotenie a využitie výsledkov exkurzie bude súčasťou ďalších vyučovacích hodín, na ktorých sa ešte viac prehĺbia a upevnia získané poznatky.

Spoločne môžeme porovnať jednotlivé posvätné miesta s kresťanským kostolom.

Nájdeme spoločné a odlišné prvky.

Upriamime pozornosť na to, aké sú vzácne chrámy pre ľudí rôzneho vierovyznania.

ZÁVER

Učiteľ vyzve žiakov, aby mali úctu k pietnym miestam a k predkom, ku kultúrnym pamiatkam bez ohľadu na to, či ide o Židov alebo nežidov. Aj mnohé cintoríny patria ku kultúrnym pamiatkam, ktoré treba chrániť a udržiavať v dobrom stave.

Diagnostika hodiny

Dosiahol som cieľ?

Dokážu žiaci rozpoznať rozdiely medzi židovským a kresťanským cintorínom/hrobom?

Dokážu žiaci rozpoznať rozdiely medzi posvätnými miestami jednotlivých náboženstiev?

Viedol som žiakov k úcte k pietnym miestam?

Viedol som žiakov k úcte k posvätným miestam?

Príloha A – ŽIDOVSÁ SYMBOLIKA – pracovný list

1. Magen David. Dávidova hviezda – šesťcípá hviezda, pozostávajúci z dvoch prekrížených trojuholníkov. Všeobecne uznávaný a považovaný za emblém judaizmu – nachádza sa aj na štátnej vlajke Izraela.

2. Menora. Sedemramenný svietnik. Symbol Božej prítomnosti v dnes už neexistujúcom jeruzalemskom chráme.

3. Mojžišove dosky. Desatoro. Kamenné dosky s vytesaným morálnym zákonom – Desatorom.

4. Žehnajúce ruky kňaza (kohena), zdvihnuté ruky. Na náhrobku znamenajú, že je tam pochovaný kohen (kňaz) – potomok kňazov jeruzalemského chrámu. Od neho sú odvodené mená ako Kohn, Kahn, Katz či Kagan.

5. Kanvica na mise. Symbol tzv. levitov – príslušníkov kmeňa Lévi. V kanvici sa nachádzala voda, ktorú leviti – chrámoví pomocníci – vylievali na ruky kňazov v čase existencie chrámu.

6. Korunka. Symbol Tóry, kňazstva a kráľovskej moci. V židovskej mystike symbolizuje prameň Božieho pôsobenia, zároveň je to aj jedno z mystických Božích

mien.

7. Lev. Symbol kráľovskej moci. Veľmi často sa vyskytuje v židovskom umení ako dekorácia synagogálnych textílií a rituálnych predmetov.

8. Jeleň. Symbolizuje milenca zo Šalamúnovej Piesne piesní. Jelenček, znak krásy, duša bežiaca v ústrety k Bohu. Naznačuje mená ako Hirsch, Cvi.

9. Hrozno. Predstavuje Božie kráľovstvo, Izrael a dvanásť Jakubových kmeňov. Je znakom budúceho sveta a spasenia. Hovorí sa, že každý, kto zje hrozno, má zaistený svoj podiel spasenia v budúcom svete.

10. Palma. Je znakom životaschopnosti a plodnosti, obnovy sveta a života. Môže symbolizovať aj jeruzalemský chrám a jeho slávu.

11. Obriezková súprava. Naznačuje, že na tomto mieste je pochovaný mohel – ten, kto vykonáva obriezku.

12. Ryba. Naznačuje meno človeka, ktoré je odvodené od ryby
(Fischer, Fischel, Karpeles).

13. Krajčírské nožnice, lekárska pinzeta, kniha. Symboly naznačujúce povolanie.